

478 NCİ YIL DÖNÜMÜNDE PREVEZE DENİZ ZAFERİ

Dr. Nejat Tarakçı
Deniz Tarihçisi

27 Eylül 1538'de Haçlı donanmasına karşı kazanılan Preveze Deniz Savaşı'nın gerek icrası gerekse sonuçları çok tartışılmıştır. Basit taktik ve teknik nedenlerden, stratejik ve operatif yönetime kadar her konuda değerlendirmeler yapılmıştır. Osmanlı gemilerinin genellikle küreklerle donatılmış olması ve bu sayede rüzgâr kesildiği zaman da hareket yeteneğine sahip olması bir üstünlük ve avantaj olarak değerlendirilmiştir. Bu gemilerin tek kusuru, küreklerinden dolayı bordalarına top konulamaması idi. Toplar sadece baş tarafta bulunuyor, bundan dolayı sayıca da sınırlı kalıyordu. Bazı deniz tarihçileri ve analistler, savaşın hemen başında rüzgârın tamamen durması nedeniyle, büyük ölçüde yelkenli gemilerden oluşan Haçlı Donanmasının manevra kabiliyetini kaybetmesini, yenilginin asıl nedeni olarak göstermektedirler. Mevcut kuvvet mukayesesine göre, ateş gücü Osmanlı'dan daha yüksek olan Haçlı Donanmasının, rüzgârsızlık nedeniyle bunu tam olarak kullanamamasının yenilgiye tesir ettiği muhakkaktır. Ancak, yenilgiyi tamamen buna bağlamak, Türk Donanmasını hafife almak demektir.

Savaşın kaderini, Türk topçusunun yüksek ateş hızı ve isabet yüzdesi belirlemiştir. Teknoloji ile personelin bütünleşmesi Osmanlı'ya zaferi getirmiştir. Burada Fransız tarihçi J.Graviere'nin gündeme getirdiği Osmanlı gemilerindeki neccar olarak adlandırılan marangozların savaş esnasındaki inanılmaz başarıları ve fedakârlıklarını da söylemeden geçemeyiz. Şöyle ki: **Üzerinde bin delik açılmış çok sayıda Osmanlı kadırgası, doğramacıların faaliyeti sayesinde su üstünde durabiliyorlardı. Halatlardan oluşturulmuş iskemleler üzerinde uzun bordalardan sarkıtılmış, hiç bir koruma sağlamadan tehlikeye atılan bu cesur işçiler, suyun geçtiği delikleri kapamak amacıyla daha önceden bunun için hazırlanmış odundan tıkaçları (takoz) büyük tokmak darbeleriyle geminin gövdesindeki deliklere sokuyorlardı.** Barbaros'un stratejisi, açık deniz savaşlarında bir çığır açtı Preveze Savaşı'ndan tam 50 yıl sonra 1588'deki İngiltere-İspanya Deniz Savaşı'nda Sir Francis Drake ve 1805 yılında, yani Preveze'den 250 yıl sonra, Trafalgar'da Amiral Nelson aynı stratejiyi kullandılar. J Graviere, Preveze Zaferini şöyle değerlendirmektedir: **Preveze Savaşı, az kan dökülmesine rağmen büyük deniz savaşları arasında yer almayı hak eden bir savaştır. Burada günümüze de uygulanabilecek birden fazla ders yok mudur? Benim buradan çıkarmak istediğim ilk ders, Deniz Stratejisinde fazla incelikli olmakla bir şey kazanılamayacağıdır. Sözde bilgisiyle şaşkına dönmüş ve doğru yolu kaybetmiş Doria'nın lehine söyleyebileceğimiz tek şey, harekete geçmemesinin neler doğuracağını anlamamış olmasıdır. Kuşkusuzca yalnızca bir zafer olanağını kaçırmış olduğunu düşünmüştür; oysa o günden itibaren İnebahtı Savaşı'na (1571) kadar geçecek 33 yıl boyunca Türklerin sürekli bir yükseliş sağlayacağını fark etmemiştir. Amalfi Savaşı'nda gördüğümüz gibi, Preveze'de de devletlerin kaderinde donanmanın oynayabileceği önemli rolü gördük.**

Preveze Savaşı'nın Siyasi ve Askeri Sonuçları

Preveze'nin askeri sonuçları ilk bakışta fazla büyük görünmüyordu, ama siyasi ve psikolojik sonuçları müthişti. Sadece birleşik bir Hristiyan donanması Osmanlıların tasarrufunda olan kaynaklarla boy ölçüşebilirdi. Ve 1538'de Türklere karşı koordineli (birleşik değil) bir deniz seferi açmanın işe yaramayacağı en açık bir şekilde kanıtlanmıştı. Hristiyan dünyasının bu savaşta aldığı en önemli ders, Osmanlıya karşı Komuta Birliği sağlanmış bir deniz gücünün başarılı olabileceğinin anlaşılmasıydı. Nitekim İnebahtı'da Papa tarafından organize edilmiş böyle bir gücü oluşturmayı başaracaklardı. Preveze, tüm Akdeniz'i Osmanlı hâkimiyetine açmıştı. Venediklilerin Preveze'den yanlarına kar kalan tek şey, yüzer kale olarak adlandırılan büyük kalyonlarının gösterdiği performanstı. Onları, değerini göstermek ve gereğinde kullanmak üzere bir tedbir unsuru olarak sakladılar.

Türkleri kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünün efendisi yapmış Barbaros, bu zaferle Orta ve Batı Akdeniz'de de egemenliğini kurmuş ve şimdi de, bir Avrupa donanmasını yenilgiye uğratarak, Süleyman'ın Yunanistan ve Levant'taki (doğu Akdeniz) konumunu güvenceye almıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nun doruk yıllarının 1538 ile 1566'da Süleyman'ın ölümü arasında geçen yıllar olduğu söylenebilirse, bu itibarın büyük bir bölümü Barbaros Hayreddin Paşa'ya verilmelidir. Bu savaşta Haçlılar, gemilerinin yarısını kaybetmişlerdir. Türk zayıfatı ise bir kaç gemiden ibaret olmuştur. Preveze galibiyeti ile Hristiyanların " Kutsal Bağlaşması" daha önce Türklere karşı kurulmuş birçok birlik gibi parçalandı. Venedik, barış imzaladı, Kıbrıs ve Girit'le birlikte daha birçok ada kendisinde kaldı. Buna karşılık Karadeniz'de ticaret gemilerini dolaştırma iznini yitirdi. 27 Eylül'deki Preveze Deniz Zaferi'nden sonra, Kanuni, kahraman denizcinin hizmetlerine mükâfat olarak Hassa-i Hümayundan alınmak üzere Barbaros'un tahsisatına 100 bin akça ekledi. 1538'deki Preveze Deniz Savaşı Akdeniz'deki Osmanlı deniz üstünlüğünü perçinlenmiştir.